

Syndrom suchého oka.

Slyšela jsem , že lze u psa nějakým způsobem zaznamenat úbytek slz v očích. Můžete vysvětlit, o jaké se jedná onemocnění a jak se dá léčit?

Problém nedostatečné produkce slz v slzném aparátu oka postihuje nejčastěji psy ve středním věku, přibližně mezi čtvrtým a sedmým rokem života. Zkráceně lze onemocnění vysvětlit jako chybějící slzný film na oční rohovce a pokud se takto postižené oko neléčí, může dojít až ke ztrátě zraku. Toto chronické postižení očí způsobené nedostatečnou produkcí slz se odborně nazývá *keratoconjunctivitis sicca* (KCS) a nejčastěji se projevuje hnisáním v oku, bolestivostí nebo svěděním. Jedná se o velmi bolestivé onemocnění, které se musí léčit celoživotně.

Pro úplnost bychom si nejprve měli vysvětlit, jak se takové psí slzy tvoří a jakou mají fyziologickou funkci. Největší podíl slz vzniká ve dvou velkých slzných žlázách. Jedna je umístěna nad okem a produkuje přibližně 70 procent veškerých slz. Druhá slzná žláza je součástí třetího víčka, které je uloženo ve vnitřním koutku oka. Mezi těmito dvěma žlázami existuje spolupráce a pokud jedna z nich neplní svou funkci na sto procent, tak ji automaticky zastoupí druhá a začne produkovat více slz. Tak vzniká dominantní podíl očních slz, které zvlhčují povrch rohovky a udržují ho hladký. Kromě sekretu slzných žláz je na rohovce přítomna jedna velmi tenká vrstva takzvaných lipidů, které jsou tvořeny větším počtem velmi drobných žláz na obou okrajích víček. Lipidová vrstva , která je umístěna na povrchu slz, zabraňuje nadměrnému vysychání slz a napomáhá rovnoměrnému roztírání slz pomocí víček. Asi 25 procent z celkového objemu slzného filmu se ztrácí z oka vysycháním a zbytek odtéká pomocí vývodného systému slznými kanálky do nosu. Někdy může nastat situace, a to především u malých bíle zbarvených plemen, že slzy vytékají přes okraj víčka a dochází tak k nežádoucímu barevnému efektu na srsti. Tomuto jevu říkáme epifora, což je naopak nadprodukce slz. Vlastní slzy mají čistící, zvlhčovací, výživnou, antibakteriální a imunologickou úlohu v oku. Pokud dojde k částečnému snížení nebo dokonce k úplné zástavě produkce slz, jsou tyto funkce narušeny. Postižené oko trpí chronickým zánětem rohovky, který může vyústit až ke vzniku velmi bolestivého rohovkového vředu.

Jak taková nemoc vzniká? Přesná příčina vzniku KCS není úplně objasněna. Teorií vzniku existuje více, ty jsou však více či méně pravděpodobné vzhledem ke konkrétnímu plemenu nebo k věku psa. Existuje však několik situací, kdy k onemocnění KCS může dojít. Dobře známý je vznik KCS po léčbě infekce pomocí antibiotik (Biseptol), kdy dojde k poškození sekreční části slzného ústrojí u psů. Někdy lze způsobit KCS po chirurgickém zákroku v případě vyoperování vyhřezlé slzné žlázy na třetím víčku. Proto by se zmíněná žláza neměla odstraňovat a operátor by se měl snažit tuto malou část oka zachovat. Přibližně 30 procent poškození slzných žláz nacházíme u zvířat, která trpí takovým imunitním onemocněním, že vlastní imunita napadá tkáň slzných žláz. Také přímé zranění v oblasti oka nebo porucha nervů může být příčinou snížené produkce slz. V neposlední řadě může být vyvolávacím faktorem virus psinky, který v období akutního onemocnění může poškodit právě slzné žlázy. V dostupné literatuře jsou informace také o plemenné predispozici u některých plemen. Plemenná predispozice byla prokázána u west highland white teriéra, šitzu, lhasa apso, pekingského palácového psíka, kokršpaněla, anglického buldoka, mopse, yorkšírského teriéra, trpasličího pudla a knírače.

Klinické příznaky nemoci bývají velmi různé a záleží na tom, v které fázi nemoci si majitel problému všimne. Na počátku nemoci pes většinou kvůli bolesti způsobené chybějícím

slzným filmem víčka přivírá. Následně se objevuje typický hnisavý výtok, který je poměrně hustý a usazuje se ve všech záhybech víček. Běžný hnisavý výtok způsobený jiným problémem, například hnisavým zánětem spojivek, je mnohem tekutější a nedochází tolik k jeho usazování. Když problém přetrvává delší dobu, může se na rohovce vytvořit vřed, který v některých případech vyústí v perforaci samotné rohovky. Absence slz může být také patrna na nozdřích, kdy je nosní houba suchá a rozpraskaná. V tomto momentě už problém můžeme vidět i jinde než jen na oku.

Diagnostické kroky by se měly dělat postupně, stejně tak jako u všech očních onemocnění. U KCS vycházíme z poměrně typických klinických příznaků, nedostatky se zjišťují měřením produkce slz takzvaným Schirmerovým testem a barvením rohovky pomocí fluoresceinu a bengálské červeně. Před jakoukoli aplikací diagnostik v podobě kapek vždy provádíme Schirmerův test. Pokud bychom do očí aplikovali jakékoli kapky, tento test by mohl být zkreslen a mohlo by dojít ke stanovení chybné diagnózy a zákonitě i chybné léčby.

Samotná léčba se skládá z kombinace látek, které stimulují produkci vlastních slz (lacrimostimulancia) a látek, které plně nahrazují slzy (lacrimomimetika). Do první kategorie spadá látka ve formě kapek s léčivem cyklosporin A. Abychom byli v této léčbě úspěšní, musí být alespoň částečně zachovaná produkce vlastních slz. Pokud slzný aparát oka neprodukuje žádné slzy, tak je tato nákladná terapie zbytečná a neúčinná. V tomto případě máme pouze jednu možnost, a to aplikovat několikrát denně slzy umělé. Umělé slzy jsou dostupné na trhu ve formě kapek nebo gelu. Případné přemnožení bakterií je nutno potlačit antibiotickými preparáty. Aby výčet léčebných možností byl úplný, je nezbytné zmínit chirurgický postup, který je možno použít pro léčbu KCS u velkých plemen psů. Jako náhrada vlastních slz se používá sekret příušní slinné žlázy. Místo vyústění v dutině ústní se vývod zmíněné slinné žlázy chirurgicky napojí do spojivkového vaku postiženého oka. Jako zdroj vlhkosti tedy slouží místo slz sliny. Jestliže je operace úspěšná, tak majiteli psa odpadá doživotní aplikace umělých slz. Od té doby, kdy se pro léčbu začal používat cyklosporin A, výrazně ubylo indikací pro chirurgické řešení.

MVDr. Leoš Krkoška, Ph.D.
Veterinární klinika SUCHDOL, s.r.o.